

Housing Holiness

פרשת תרומה תשפ"ב

10/EXODUS

25 / 1-9

PARASHAS TERUMAH

¹ **H**ASHEM spoke to Moses, saying: ² Speak to the Children of Israel and let them take for Me a portion, from every man whose heart motivates him you shall take My portion.

³ This is the portion that you shall take from them: gold, silver, and copper; ⁴ and turquoise, purple, and scarlet wool; linen and goat hair; ⁵ red-dyed ram skins, tachash skins, acacia wood; ⁶ oil for illumination, spices for the anointment oil and the aromatic incense; ⁷ shoham stones and stones for the settings, for the Ephod and the Breastplate.

⁸ They shall make a Sanctuary for Me — so that I may dwell among them — ⁹ like everything

that I show you, the form of the Tabernacle and the form of all its vessels; and so shall you do.

[330] DORASH DOVID

2

This *pasuk* concludes, "and I will dwell among them." Since the subject of the *pasuk* is the Mikdash or Mishkan, it seems it would have been more correct to state, "I will dwell in it." What is the significance of the shift in this *pasuk's* subject to the plural form, and to what does the word "them" refer?

56

לכתחילה, לפני החטא, הקב"ה ברא את העולם באופן שכולו היה בבחינת בית המקדש, מקום להשראת השכינה, כמו שכתוב: "וישמעו את קול ה' אלקים מתהלך בגן לרוח היום" (בראשית ג, ח), השכינה שרתה בכל העולם כולו. לאחר חטא אדמה, במקום שהקב"ה ישרה את שכינתו בכל העולם, שזה המצב לכתחילה, השרה הקב"ה את שכינתו במשכן ובביהמ"ק.

כאשר הגיע זמן שבו שוב לא היה יכול הקב"ה להשרות את שכינתו במקדש עקב העבירות של עם ישראל אשר גרמו לחורבן - "ותבואו ותטמאו את ביתי", מעתה הוצרך הקב"ה להשרות את שכינתו אך ורק בעולמות העליונים.

נמצא אפוא, כי לכתחילה הקב"ה חפץ להשרות את השכינה בתוך העולם, כמו שהיה לפני החטא, ועל זה כתוב שהתאוהו הקב"ה לעשות לו דירה בתחתונים. הביהמ"ק הוא בדיעבד, והיותר דיעבד הוא כשהקב"ה צריך לסלק את שכינתו מכאן ולהשרות את שכינתו בגבהי מרומים. זה מה שנקרא 'חורבן', ועליו אנו בוכים.

ועלינו להתבונן, מדוע באמת התאוהו הקב"ה לעשות לו דירה בתחתונים דווקא, במה טוב יותר לקב"ה העולם התחתון יותר מהעולם העליון?

6 נתיב אל (ה')

ועד"ז מתבאר מאה"כ (תהלים כז) אחת שאלתי מאת ה' אותה אבקש שבתי בבית ה' כל ימי חיי. שאיך יתכן שבתי בבית ה' כל ימי חיי, אלא הכוונה שביתו שלו יהיה בית ה', בית שמקיימים בו רצון ה', בית שמקיימים בו קרבנות ואש קודש תוקד בו. ועי"ז יהיה שבתי בבית ה' כל ימי חיי לחיות בנועם ה' ולבקר בהיכלו, וזהו תכלית רצון העליון שנתאהו הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים, וכל אחד ואחד מצווה בזה במצות ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם.

16

8. ועשו לי מקדש — They shall make a Sanctuary for Me. The Sanctuary was to be a structure dedicated to God's service (Rashi). Elegant synagogues are meaningless unless they are built for the sake of God.

16

"ויקחו לי תרומה" - לי לשמי (רש"י פסוק ט).
"ועשו לי מקדש" - לי לשמי (רש"י פסוק ח).

3

עמק הפרשה • המשכן - בנין האדם

"וכן תעשו - לדורות"!!!

כשאנו קוראים את פרשיות המשכן עולה מאליה התמיהה, מהו המסר שבפרשה זו לדורנו אנו שאין לנו לא מקדש ולא משכן. התשובה לתמיהה זו טמונה בדרשת חז"ל לפסוק: "וכן תעשו - לדורות". כי בכל הדורות ובכל התקופות כל אחד ואחד מאיתנו יכול וצריך לבנות משכן. "בלבבי משכן אבנה".

4

שכר 4 סניף 5 תפארת שמשון • מאמרים

והנמשל: אמנם רואים אנו שבין העולמות העליונים והתחתונים קיים מרחק עצום, "כי גבהו שמים מארץ" (ישעיה נה, ט). אמת ויציב. אבל בעצם לשניהם אותה מטרה ממש: שתוכל השכינה לשרות שם. ממילא באופן יסודי, לשתי העולמות יש את אותה תכונה.

הוא הדין המשכן, יש לו אותה מטרה בדיוק, שתוכל לשרות שם השכינה, כמו שכתוב: "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", ממילא מוכרח שאותה תכונה שישנה בעולמות העליונים קיימת גם במשכן.

באותה מדה זו כך גם צורת האדם היהודי. בעצם, לשם מה ברא הקב"ה אדם? כדי שיוכל להשרות שכינתו בתוכו, כמו שנאמר: "היכל ה' היכל ה' המה" (ירמיה ז, ט), וכן - "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם".

* ממילא, מוכרח להיות שכל אלו - האדם, המשכן, ביהמ"ק, העולמות העליונים והתחתונים, וכן התורה הק' [שהאריך הנפה"ח בעניינה במקור"א], אלו שש מערכות שהן היינו הך. לכולם יש את אותה תכונה ממש.

אנחנו רואים אותם בצורה אחרת, אך זו צורה מקרית שאינה קובעת מאומה. הצורה האמיתית היא תכונתם היסודית, שכאמור היא שווה בכולם.

5a

המקום לכתחילה - עולמו

העולה מן הדברים, כי מלבד האדם יש לקב"ה שלושה בתי מקדש, שלושה מקומות להשראת שכינתו ית': העולמות העליונים, העולמות התחתונים וביהמ"ק. ננסה לדרג אותם, איזה מהם הוא המקום לכתחילה, איזה מהם בדיעבד א', ואיזה בדיעבד ב'.

וזהו אומרו ועשו לי מקדש לשון רבים, שקאי על או"א הבונים בית יהודי. ועשו לי מקדש, לשון קדושה, שיעשו ביתם למקום קודש שכל הליכותיו בקדושה, מקום הראוי להשראת השכינה בבחי' בית מקדש מעט, ואז יהיה הבית בית ה', שתהיה שכינה שרויה ביניהם, ויתקיים שבתי בבית ה' כל ימי חיי. שכל כמה שיהודי מקדש את ביתו שתהיה בו אירה של קדושה, כך מתקיים בו ושכנתי בתוכם. ככל אשר אני מראה אותך וגו', מרומז ע"ד שאמר הרה"ק ר' ברוך ממזבז' זי"ע שאפילו ליהודי אי אפשר לבאר על נכון מהו יהודי, את יקר ערכו ורום קדושתו של יהודי. ע"ז אמר ככל אשר אני מראה אותך, להודיע ליהודי את כח הקדושה העילאית שנטע בו השי"ת, שבית יהודי ראוי שתהיה בו השראת השכינה, כי נתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים, שבתחתונים תהיה שכינה שרויה ביניהם. וכן תעשו לדורות, פי' וכן תעשו בכל בית יהודי לדורות שתהיה בו השראת השכינה, וכאומרו ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, בתוכו לא נאמר אלא בתוכם בתוך כל אחד ואחד, שהקב"ה נתן כח שבבית יהודי יכולה להיות השראת השכינה.

עבודת פרשת תרומה עבודה

שכינתו, כן יש מקדש פרטי, אשר בני ישראל מכינים על ידי מעשיהם להשרות בו השכינה, כגון כאשר בני ישראל צוים צמים לה' ולתורתו, ומגדלים צהן צמים וצנות על דרך המורה והיראה, הם מייחדים צוה מקום להשראת השכינה על ידי מעשיהם, וצוים צוה מקדש פרטי.

וזאת צה הקצ"ה להורות לבני ישראל כפרשה זו, שכמו שנטונו על צנין המקדש הכללי, כן עליהם לצנות מקדש פרטי, לעשות מקום להשראת השכינה על ידי מעשי עמם, וזהו יעשו לי מקדש, שיש צידכם לעשות צעמכם מקום מקדש לה'. ולכן שינה הכתוב כאן לקראו צמם 'מקדש' ולא 'משכן', כי משכן היינו מקום שקצב הקצ"ה לשכון צמוכו, ואילו 'מקדש' פירושו, שצני ישראל מקדשים את המקום וצמם קדושתם הם מכינים את המקום להשראת השכינה. ועל המקדש הפרטי הזה הקצ"ה מצטיים כאן, ושכנתי צמוכם, לשון רבים, היינו צכל המקדשות אשר בני ישראל יקדישו להשראת השכינה צכל הדורות, אשכון צמוכם כמו צמשכן ומקדש הכללי.

וזוה יש לרמוז גם בצדדי רשי"ה הק': יעשו לשמי צית קדושה, כוונתו לפרש צוה, כי מקדש הנאמר כאן, לא קאי על המקדש הכללי, אלא על כל צית צישראל שמתנהגים עם בקדושה, וזהו צית קדושה, ועל זה נאמר צפסוק זה ושכנתי צמוכם.

ובזה שאנו עושים את צמינו למקדש פרטי, אנו גורמים לצנות את המקדש הכללי צמרה, וכמו שהרה"ק רבי יצחק אייזיק מקאמארנא זי"ע מציד צפסריו הק', כי הרה"ק רבי ר' אלימלך מלוצעק זי"ע אמר, כי המקדש השלישי צבר וצנה כולו, ולא חסר כי את הארון. והכוונה צוה, כי המקדש וצנה על ידי מעשי בני ישראל, וכיון שחסר עדיין יראת ה', חסר הארון שהוא אומיות נורא, וצוה שצני ישראל צוים את ציתם ציראת ה', ומתחכים את צאצאיהם ציראת ה', בקדושה וצלניעות, הם צוים את הארון, וגורמים שיגמר צנין צית המקדש השלישי צמרה צימינו.

How is the Beis HaMikdash in Heaven built? How can we take part in this vital endeavor, to hasten its construction, and bring the world to its ultimate perfection?

Each vessel of the Beis HaMikdash corresponds to a certain task in the service of Hashem. Although the physical Beis HaMikdash and its vessels have been destroyed, the spiritual task that each vessel represented can still be achieved. When we apply ourselves to that task, we create the spiritual essence of that vessel Above.

The three most crucial vessels, around which every service of the Beis HaMikdash revolved, were the Menorah, Shulchan (Table), and Mizbei'ach (Altar). Each one signified a different aspect of our service of Hashem.

What was the task of the Menorah? The Gemara states that if a person desires wisdom, he should face slightly southward as he davens, just as the Menorah was located on the southern wall of the Beis HaMikdash.²⁷⁰ Similarly, the Bnei Yissaschar writes that reciting the Torah portion describing the Menorah is a potent *segulah*

for understanding the Torah.²⁷¹ Furthermore, our Sages tell us that the reward for diligently lighting the Chanukah Menorah is to be blessed with Torah scholars for sons.²⁷² All this seems to indicate that the Menorah's task was to spread the light of Torah. The Menorah shed spiritual light in the world, just as it shed physical light in the Beis HaMikdash.²⁷³

The Mizbei'ach corresponds to prayer. The daily prayer service was enacted in place of the *Korban Tamid* offerings that were brought on the Mizbei'ach in the morning and afternoon, and the remainder of its meat that was burned on the Mizbei'ach at night.²⁷⁴ Accordingly, the Prophet enjoined us, *וַיְשַׁלְמָה פִּרְיִם שְׁפָחֵינוּ* — "let the words of our lips serve in place of the cow offerings."²⁷⁵ The world stands on the merit of Torah, *Avodah* (service), and Acts of Kindness.²⁷⁶ Rabbeinu Yonah explains that *Avodah* refers to offering of sacrifices while the Beis HaMikdash stood, or prayer now that the Beis HaMikdash has been destroyed. Prayer is considered "the *Avodah* of the heart."²⁷⁷

If the Menorah and Mizbei'ach corresponded to the first two pillars of the world, Torah and *Avodah*, it stands to reason that the Shulchan corresponds to the third pillar: Acts of Kindness. In the Jewish home, this takes the form of food served on the table to hungry guests. Yet, in a broader sense, it refers to all forms of kindness and giving.

הרי שהנדרש מאתנו הוא לזכור את נותן התורה בכל עניינינו ולהעשות משכן לה' במאכלינו שיהיו בקרבות וכן בכל ענייני החומר שיהיו לשם ה'. וכמו שאמרנו בגמרא (תגיגה כ"ו ע"א) אמרו רבי יוחנן וריש לקיש: בזמן המקדש - מזבח מכפר על האדם, ומשחרב ביהמ"ק שולחנו של אדם מכפר עליו, שכן זו עיקר מטרת המשכן המכיל שולחן מזבח ומנורה, להיות לנו לסמל ולדוגמא היאך חפץ ה' מכל בית בישראל שכן יראה וכן יתנהג, והוא שנסכין את שכינתו ית' בתוכנו בתוך חיי החומר שלנו. וזהו עיקר

Translated by Rav Elchanan Wasserman

Rav Elchanan Wasserman writes of a conversation he once had with the Belzer Rebbe when they were both in Marienbad. They spoke about the well-known entreaty of Moshe Rabbeinu that begins, "Va'eschanan el Hashem ..." The numerical value of the word va'eschanan is 515, alluding to the 515 tefillos that Moshe davened. Now, what is so significant about the number 515?

The Belzer Rebbe offered a brilliant insight. He mentioned a Midrash that states that the Aibeshter came down with his machaneh, His camp, as it were, and "built" the first wall of the Beis HaMikdash. The gematria of מַחֲנֵה, machaneh, is 103. After the Ribbono Shel Olam "paved the way," Avraham came and "built" the second wall. He referred to the site of the Beis HaMikdash as a har, mountain. The gematria of הַר, har, is 206 (including the kollel, the word itself). This is twice the value of the word machaneh. Yitzchak followed his father's example. He "built" the third wall. He called that place a sadeh, field. The numerical value of the word שָׂדֵה, sadeh, is 309 — three times the value of machaneh. Yaakov Avinu followed suit and "built" the fourth wall. He called it a bayis, house. And yes, remarkably, the numerical value of בַּיִת, bayis, is 412, or four times the word machaneh.

The Belzer Rebbe then turned to Rav Elchanan and explained, "Moshe Rabbeinu's tefillah is in the form of va'eschanan, because, amazingly, Moshe completes the Beis HaMikdash with his building of the roof; he is the last piece of the puzzle. Astoundingly, the gematria of אֲתִיבִינֶן, va'eschanan is 515, or five times the amount of machaneh!"

In order for us to "build" a Beis HaMikdash each time we daven, it is incumbent upon us to call on the lives, deeds, and sacrifices of our Avos. It is their example that we must always try to emulate, for it was their actions that built the Jewish people. And it was they, as the Belzer Rebbe explained, who "built" the Beis HaMikdash themselves.

287

מראש צורים

היכל ה' - המה

אהל שיכון באדם

אולם השראת השכינה שאודותיה נתבשרו ישראל, לא הצטמצמה בתחום המשכן. המשכן שנבנה בידי בצלאל היה אמור להיות ביטוי חיצוני לאשר התרחש בנפשות ישראל, ואמצעי שדרכו היתה השכינה אמורה לשרות בתוככי ליבות עם הקודש.

חכמים קדמונים אמרו כי האדם הינו "עולם קטן", והמקום המקודש שבו בחר הקב"ה לשבתו בעולם, היה צריך לשקף את המקום הרחוקי שתפסה השכינה בעולם הקטן.

ידועים למדי הדברים שכתב בענין זה האלשיך (וכן כתב חש"ה הקדוש, שער האותיות, אות ל ועד):

בשום לב אומרו 'שכנתי בתוכם' ולא אמר 'בתוכם'... כי הנה שמעתי לומרם * מבאן כי עיקר השראת שכינה באדם הוא, ולא בבית, מאמרו 'בתוכם'.

האלשיך מבאר ברוח זו את דברי תוכחתו של הנביא ירמיהו, כלפי האנשים ששמו מבטחם בבית המקדש, בסוברם שכיון שהמקדש מצוי בניניהם, אין לחשוש מחורגו של מקום. באותה תוכחה קורא אליהם ירמיהו (ו' ד): "אל תבטחו לכם אל דברי השקר לאמור: היכל ה', היכל ה', היכל ה' המה".

לומר, אל יעלה על רוחכם כי היכל ה' הוא, אין יניחוהו הוא יתב', כי הלא היכל ה' - המה ובאשר המה ראויים להשרות שכינה בנשמותיהם, ישתלשל ויתפשט השפע אל היכל ה', כי למענם, להיות איתם, משכן את שמו יתברך במקום ההוא. כי נפשותם הם המשכן האמיתי, ומאם יתפשט אל המקום המיוחד. ההוא.

היו אומר כי לא המשכן הוא התכלית, אלא נשמותיהם של ישראל, ורק אם ישראל מוככים את עצמם כראוי, קיימת השכינה גם במשכן ובמקדש. האלשיך ממשיך להסביר בצורה חד-משמעית:

כי אין חפץ לה' לשכון בארץ, כי אם על ידי השראתו בנפשות ישראל שמהם עושה עיקר, ובחנשאם, מהיותם מרכבה אל השכינה, ינשאו משכנות לאביר ועקב לעומתם, כי מהם ימשך, ובהעדרם מהיות ראויים לכך, עווב יעווב את המשכן או מקדש אשר בחר לשכון שמו שם.

בכך הוא מפרש את האמור בתהילים (ע"ח, ט): "ויטוש משכן שילה, אהל שיכון באדם". לאמור:

כי הלא לא עשה הוא ית' עיקר, רק מהאנשים, כי אהל שיכון באדם, אך לא

והנה יודעים אנו כי כל דבר יש לו שם קלוט, ועדיין אנו צריכים לסקוד קדושת המקדש, להשלים כל הששית היינו רצפת המקדש, והנה אמרו חז"ל (סוטה יז.) "איש ואשה זכו שכינה ציניהן לא זכו אש אוכלתן", כי איש ואשה ציניהם הם ממשיכים שכינה למחנותים, ע"י שמיסדים ציט צקו"ט. ואיש ואשה [עם הכולל, היינו שניהם ציחד] עולה תרי"ח, וזה עולה ו' פעמים ק"ג, שעל ידי קדושת הציט של יהודי נתהווה ה'לד הששית, והוא יסוד הציט, שרק עי"ז נבנה עלי' שאר החומות והמקרה.

המקדש לכתחילה - האדם עצמו

ממשיך הנפח"ח: "לואת הרי כי ודאי עיקר ענין הקדש והמקדש ושריית שכינתו יתברך, הוא האדם".

כאמור, ישנם שלושה בתי מקדש: העולמות העליונים, העולמות התחתונים וביחמ"ק, והנה מצאנו בית מקדש נוסף: האדם.

"שאם יתקדש עצמו כראוי בקיום המצוות כולן שהם תלוין גם כן בשרושן העליון בפרקי אברי השיעור קומה כביכול של כלל כל העולמות כולם, אז הוא עצמו המקדש ממש ובתוכו ה' יתברך שמו, כמ"ש (ירמיה ג, ד) 'היכל ה' המה', וכמאמר חידודי: 'שכנתי בתוכם' - בתוכו לא נאמר אלא בתוכם".

כשדירגנו לעיל את מקומות השראת השכינה, אמרנו שהלכתחילה הוא עולמנו, הדיעבד הראשון הוא ביחמ"ק והדיעבד השני הם העולמות העליונים, שזוהו מצב של חורבן.

כאן מלמדנו הנפח"ח שישנו דבר שהוא לכתחילה שבלכתחילה, עוד יותר טוב מהלכתחילה הראשון. מיהו? האדם עצמו!

טמונה בדברים נקודה עמוקה עד מאוד.

כאשר מתעסקים עם דיעבד, ניתן להגיע גם לדרגה שניה ושלישית של דיעבד. אבל כשמדובר על הלכתחילה ממש, על תחילת הרצון האלוקי - כאן לא יתכן שינינו לעולם! על זה נאמר: "כי אני ה' לא שניתי" (מלאכי ג, ו).

יסוד זה רואים גם באדם עצמו. אדם יכול לאבד ממונו שהרוויח או להבדיל את הש"ס שלמד, כי אלו באו לו בתור תוספת. אבל התכונה המקורית שלו, שנולד עם רמ"ח איברים ושס"ה גידים - זה נשאר לעולם [אם לא שימות או יפצע]. המעשה בראשית לא משתנה, רק התוספת יכולה להסתלק.

הבית המקדש המקורי שהקב"ה ברא, היה: "נעשה אדם בצלמנו כדמותנו" (בראשית א, כו), וזה לעולם לא ישתנה. שום חורבן לא יוכל להחריב בית מקדש זה. ביחמ"ק של העולם השפל כולו, שלא הוא עיקר המטרה, אפשר שייחורב ויישאר רק בית המקדש בירושלים. בית המקדש שבירושלים גם הוא יכול להיחרב ואז יישארו רק העולמות העליונים מקום השראת השכינה. אבל המצב המקורי, שאדם המדבק את מחשבתו לקב"ה השכינה אתו, יישאר קיים לעולם.

בעצמים ובאנשים, ועל כן בהעוותם נטש משכן שילה, כי לא ממנו עשה עיקר כבודו.

המקדש שבחדרי הלב

לאור זאת מתפרש הצינוי 'ועשו לי מקדש', לא רק לענין תרומות הוזהב והכסף והעיסוק המעשי בהקמת המשכן, אלא על הכשרת הלבבות, פניו שיוכלו להשכין בתוכם את המשכן.

שכל אחד יבנה לו מקדש בחדרי לבבו, כי יפני את עצמו להיות מקדש לה' ומעון לשכינת עוזו, כמו שאמר ה' לדוד (שמואל ב' ז, יא): 'והגיד לך ה', כי בית יעשה לך ה'; רצונו לומר שאתה בעצמך תהיה בית לה'... ובאופן זה 'בן תעשו - לזרות', שכל אחד יבנה מקדש בחדרי לבבו ויפני עליו כל חלקי גופו לה'...

לשלימות מופלאה זו אמנם שאפו ישראל כאשר עברו את ים סוף וזכו לראות בגילוי השכינה הנשגב. באותו מעמד הכריזו ישראל (טו, טז): 'זוה א-לנו ואנוהו'. רשי' בפירושו לפסוק זה מביא את תרגומו של אונקלוס המבאר 'ואנוהו' מלשון 'נוה', דהיינו 'ואבני ליה מקדש'. אולם בגמרא (שבת פ"ב) מובאת דרשת חז"ל: 'אבא שאול אומר: ואנוהו - הווי דומה לוי, ושם מפרש רש"י דרשה זו: 'ולשון ואנוהו - אני והוא, אעשה עצמי כמותו, לידבק בדרכיו'. לכאורה אלו הן שתי דרשות שונות ואף מחולקות (עיי'ש בגמרא), אולם בעומקם של דברים הן מהוות השלמה זו לזו, על ידי ההליכה בדרכי המקום וההידמות לו, זוכה האדם להיות בעצמו נוה לשכינה. וכבר ביארו המפרשים 'ואנוהו', היינו שאני עצמי אהפוך להיות בית ונוה למשכן השכינה.

ענין זה נוסף אור עמוק יותר במה שאמרו חכמינו ז"ל שהמשכן היה עדות לישראל שהקב"ה ויותר להם על עוון העגל, כאשר אלמלא המחילה לא היה המשכן יכול להיבנות ולא היתה השכינה מסוגלת לשרות בו כמתבקש.

ומכאן לימד ה' ראשית חכמה" (שער האהבה, פרק ה) מוסר השכל נפלא לעורר את האדם:

וכאשר יסתכל האדם בענין זה, ותלחב גופו באהבה ויאמר בלבו: הראוי אני בן אדם, קרוץ מחומר, עפר ואפר, שהקב"ה שמוי השמים לא יכלכלוהו, והוא רוצה לדור בביתו, ראוי הוא שאעשה לו דירה נאה, שיבוא לדור עמי.

יה. עיקר האדם להכניס את השכינה לתוך חיי החומר שלו

העולה לנו, ששם שמים מתקדש מהרחוקים ביותר, ולכן זו מעלת האדם כשמכניס הוא את הבורא יתברך בדברים שרחוק הוא בטבעו מלשתף בהם את השכינה, וכמו באכילתו ושתייתו, במשאו מתנו, ובפרט בעושרו בכספו וזהבו, שאז קרוב האדם לתחושת כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה.

לכך בא המשכן להורותנו, שאת שכירתו יתברך יש לשתף ולעשותה כעיקר בכל עניניו וכמו שבמשכן העיקר היה השכינה השורה שם, והיא שקדשה את כל מעשי וכלי המשכן. קרבנות לחם הפנים וכיצא, כן הנדרש מאתנו שנשכין את השכינה בכל מעשי החומר שלנו, ועאכ"כ שיש לנו להשכין את השכינה במעשה המצוות שלנו, ולא לעשותם מתוך הרגל, אלא מתוך הכרה פנימית עד שתביאנו לשינוי בשבירת מדה רעה, טבע רע, הרגל ותאוה רעה, כי רק אז יש ביטוי נכון להשכנת השכינה בתוכנו, וככל שהרע חזק באדם, והחושך גובר עליו, אזי דוקא אצל זה כל התגברות ערכה רב למאד, והוא בגדר קידוש שם שמים בסתר, דכמו שיש קידוש שם שמים

הנה תכלית הבריאה היא כמאחז"ל (תנחומא נשא טז) בשעה שברא הקב"ה את העולם נתאווה שיהא לו דירה בתחתונים כשם שיש לו דירה בעליונים, וי"ל בזה דכשם שהקב"ה דירתו בעליונים שאין בהם יצה"ר וכל מציאותם בקדושה עליונה כ"כ, כך נתאווה הקב"ה שיהיה לו דירה בתחתונים, שגם בתחתונים תהיה קדושה עילאית כזו. וזהו

ב) אך הפירוש השני, הדבק במדותיו, צריך ביאור, דלכאורה היאך שייך זה לדביקות שענינה הוא התקרבות היותר אפשרית עד כדי איחוד ממש, ולכאורה שייך דיבוק ע"י מצוות שבין אדם למקום. כי בזה הרי לבו לשמים, ומכש"כ ע"י תפלה, כשעומד לפני המקום ב"ה בתפלה בהכנעה ומחשב ברוממותו, אבל כשעוסק ברחובות ובשווקים לטובת חבירו, הרי הוא מעורב בין אנשים, ומו ההכרח גם לדבר לטובת הענין דברים הנראים כבטלים, כלומר: מילי דעלמא, [וכבר כתב הגרי"ס דפעמים שהעסק לטובת חבירו סותר קצת לענין הפרישות], ומפני מה יש בדבר זה דביקות יותר מכשהוא מעוסף בטלית ותפילין ועוסק במצות המקום ב"ה, [ואמרו בגמ' (קידושין מ, א) אמרו צדיק כי טוב וגו' (ישעיהו ג', י'), וכי יש צדיק טוב

ג) ונראה עפ"מ"ש בתומר דבורה לפרש הקרא (מיכה ז, י"ח) דמי א-ל כמוך וגו', דבו מפורשים כל ה"ג מדות דרחמים, ומפרש שם באופן נפלא לחייב את האדם בכל המדות הללו, וכתב שם כי האדם צריך להתדמות לקונו כפעולותיו, שהרי בצלם אלוקים עשה את האדם, ועיקר הצלם הן פעולותיו, ע"ש באורך דברים נפלאים אמתיים. והדבר מוסבר מאד, כי עולם חסד יבנה, תכלית הבריאה היא ההטבה בתכלית, ולזה מכוונות כל הפעולות של הבורא יתברך, וענין הדין שיש בעולם גם הוא מוכרח לתכלית הטוב והוא טוב ממש, וכמו שאמרו

כשם שמכרך על הטובה, שהכל הוא טובה ממש, וכיון שכל תכלית הבריאה היא חסד, גם האדם חייב להתנהג כן, ומה גם הוטרטבו בעצם יצירתו כוחות של חסד והטבה, כמו שאחז"ל (ב"ר פ"ח, ה'), חסד אומר יברא שהוא גומל חסדים, והוא שאמרו (פסחים ק"ב, א): יותר ממה

שהעגל רוצה לינוק הפרה רוצה להניק, כי תכליתו של האדם לא לקבל מהעולם אלא לתת ולהשפיע, וזוהי צורת האדם שנברא בצלם. ועל כן עיקר הדביקות בה' הוא בהליכה בדרכי החסד והרחמים, שבזה הוא מביא את צורת צלם אלוקים שבו לידי תכליתו ותיקונו.

הצינוי ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם שקאי על תכלית הבריאה, שכל יהודי יהיה בעצמו בית המקדש קטן, שיעשה רק את רצון ה'. בתוכם, בתוך כל אחד ואחד, שבתוך כל יהודי תשרה הקדושה ותהיה דירתו ית' בתוך כל אחד ואחד מהתחתונים כמו שדירתו בעליונים. וכמש"כ הרמח"ל שדרגת הקדושה היא שכל מציאות האדם וכל מעשיו קדושים כקרבן וכמזבח, ודרגה זו נבצר מבשר ודם להשיגה, רק תתלותו השתדלות וסופו מתנה, שאם יהודי עושה השתדלות נותן לו הקב"ה את הקדושה במתנה. והיינו שהקדושה היא כאמת בעליונים שהיא נעלה מזה העולם, אבל אם יהודי עמל ומתייגע לקיים קדושים תהיו או נותן לו הקב"ה במתנה להיות קדוש.

זו תכלית הבריאה, ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, שיהודי יקיים קדושים תהיו עד שיהיה בבחי' מקדש ושכנתי בתוכם. ולכן מצות קדושים תהיו תורת ונשנית כ"כ הרבה פעמים בתורה, כי היא תכלית הבריאה. והיינו שענין נתאווה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים אינו מכוון דוקא על המשכן

אלא קאי גם על תיקון האדם, שהרצון העליון במצות ועשו לי מקדש הוא שיהיה התיקון הגמור, שכל יהודי יעשה מעצמו מקדש ושכנתי בתוכם בתוך כל אחד ואחד, שזהו התיקון הגמור. וזה ענין כל פרשיות המשכן שנכתבו באריכות כ"כ, שאף כי אין אנו יודעים את הכוונה העליונה בכל תיבה ואות, אבל הלימוד הכללי מפרשיות אלו הוא שהתורה באה להורות את תכלית הבריאה, שכל יהודי יהלך עלי אדמות כמקדש מעט, שזוהי התכלית שנתאווה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים.

31 ב"ב א"א

23 קית

פרשת תרומה ♦ עמק הפרישה

מקדש גוי' ככל אשר אני מראה אותך וכו' וכן תעשו, ורז"ל דרשו (סנהדרין טו, ב.) "וכן תעשו" - לדורות. ולדרכנו יש לומר גם כן שרוצה לומר אל תחשבו שתכלית כוונתי הוא עשיית המקדש החיצוני, אלא תדעו שכל תכלית רצוני בחבנית המשכן וכל כליו, רק לרמוז לכם שממנו תראו "וכן תעשו" אתם את עצמכם, שתהיו אתם במעשיכם הרצוניים בחבנית המשכן וכליו, כולם קדושים, ראויים ומוכנים להשרות שכונתי בתוכם ממש, זהו ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם דייקא שכל אשר אני מראה אותך את חבנית המשכן וגו', תכלית כוונתי שכן תעשו את עצמכם."

(נפש החיים שער א פרק ד)

בהמשך הוא אף מוכיח רעיון זה, ומחזק יסודותיו:

נמצינו למדים, שכיון שתכלית בניית המשכן היתה להשכיח את שכונתו של הקב"ה בתוך כל אחד ואחד, לכן כל אדם, אם זה בעבודת התפילה או בלימוד התורה, בעשיית המצוות, בבין אדם לחבירו, במצוות שבין אדם למקום, ובכל המצוות שחייבים לקיים - כל תכלית העבודה צריכה להיות "ושכנתי בתוכם", להגביר את השכינה שתשרה בתוכם.

שתהיו אתם המקדש!!!

גם המלבי"ם, עומד בדבריו על נקודה זו ומבאר:

"אל תחשבו שתכלית כוונתי היא עשיית המקדש החיצוני, אלא תדעו שעיקר תכלית רצוני בחבנית המשכן וכל כליו שממנו תראו וכן תעשו - את עצמכם, שתהיו אתם המקדש. וזהו 'וכן תעשו' - לדורות את עצמכם."

24

מהי ההוראה המעשית לאדם? מה הקשר שאנו יכולים למצוא במשכן לעבודת ה' שלנו?

דרכו של אדם בעבודת ה' המיוחדת לו

לאור הדברים דלעיל ניתן לומר כי גם כל אחד ואחד מישראל צריך ויכול להתקשר לה' יחברך בשני התחומים הללו:

א. עבודת ה' המיוחדת לו.

ב. לימוד תורה.

נבחר את הדברים.

במשכן היו כלים שונים. מפרשי התורה חיפשו ומצאו, כל אחד על פי דרכו, מה מסמל כל כלי ולאיהו חלק בעבודת ה' הוא רומז ומתייחס. אכן כבר חז"ל התייחסו לסמליות הקיימת בכלי המשכן. ואמרו:

אמר רבי שמעון בן יוחאי: שלושה כתרין הם, כתר מלכות וכתר כהונה וכתר תורה. כתר מלכות - זה השולחן, דכתיב בו "זר זהב סביב". כתר כהונה - זה המזבח, דכתיב בו "זר זהב סביב". וכתר תורה - זה הארון, דכתיב בו "זר זהב". (מדרש רבה תרומה).

דרכים רבות יש לאדם לעבוד את ה'. כל אדם צריך להתבונן בכוחותיו ובכשרונותיו שחנן אותו בוראו, ולהסיק מהם הדרך המיוחדת לו בעבודת ה'. כביכול איוה "כלי" הוא, מה המקום שנועד לו במשכן שבלבבו, כי דרכים שונות ומגוונות יש לעולים בהר ה'.

25

"ועשו ארון, מפני מה בכל הכלים האלה. כתיב "ועשית" ובראון כתיב "ועשו ארון"? א"ר יהודה ב"ר שלום: אמר לו הקב"ה: יבואו הכל ויעסקו בארון כדי שיוכר כולם לתורה" (מדרש רבה תרומה).

לך בכל הכלים נאמר "ועשית" לשון יחיד, כי כל אדם יכול לבחור לאיהו כלי הוא חש שייכות והזדהות מיוחדת. אך בארון בתורה כתוב "ועשו", כי כולם חייבים להתקשר באיזשהו קשר לתורה. יבואו כל ישראל ויעסקו בארון.

רצה הקב"ה שמצב כזה של דביקות לא יעבור, אלא ישאר לעולמי עד וזהו הצינוי של "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם". בתוכו של כל אחד ואחד שכל אחד יקבל את הכרה הברורה של אלקי ישראל, מהמשכן שהוא המשך המצב של הר סיני של דביקות בלי שום חציצות.

ויקחו לי - ויקחו אותי (שמות רבה לג. א) משל למלך שהיתה לו בת יחידה בא אחד מן המלכים ונשאה, ביקש לילך לו לארצו וליטול את אשתו אמר לו, בתי שנתתי לך יחידה היא, לפרוש ממנה איני יכול, לומר לך אל תיטלנה איני יכול, שהיא אשתך אלא זו טובה עשה לי שכל מקום שאתה הולך קיטון אחד עשה לי, שאדור אצלכם שאיני יכול להניח את בתי ע"כ.

רואים במדרש בחינה חדשה, לא רק שצריך להדבק בהקב"ה, כל אחד צריך להרגיש, מצד אחד, אני בן יחיד חתן המלך, אני במצב שהקב"ה אומר לפרוש ממנה איני יכול, חתוני המלך, כל או"א בבחינה זו ובגלל מצב זה כביכול הקב"ה מבקש מאתנו תנו לי מקום אצלכם זהו מושג חדש בדביקות לתת לקב"ה מקום אצלי, ואמרו חז"ל (פסחים מט) תורה לנו מורשה אל תיקרי מורשה אלא מאורסה, הקב"ה אירס לנו את התורה אבל בתנאי שנייחד לו מקום.

21 מרן מו"ר הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל מביא (שיחות מוסר ל"א, ט) שכאשר אדם חוטא חוץ מהחייב הכללי על כך שחטא, עוד יש עליו דין נפרד לכל אבר ואבר וכזה מבאר עונשה של חוה (בראשית ג. טז) "בעצב תלדי בנים" ומדוע דוקא עונש זה משום שהאשה נבראה מהצלע וא"כ אם הצלע חטאה הצלע נענשה, ובאמת הוא מפורש במדרש (הובא ברד"ק מלכים ב. ט.לד) שגולגלתה ורגליה וכפות ידיה של איוב לא אכלום הכלבים לזכות שהיתה מרקדת לפני הכלות ברגליה ובידיה ולפי שהיתה מכשכשת כראשה לפניו נשאר בה הגלגל וכמו"כ בעבד עברי רואים שכאשר ישנה תביעה על ארון זו ששמעה בהר סיני ורצעים את ארונו, ולפי דברים אלו יוצא שלא רק צריך לעשות קיטון בעצמותינו אלא בכל אבר ואבר, בכל פעולה שאדם עושה אם כובש פיו מדיבור אסור או את עיניו מראיה אסורה הרי הוא משתף הקב"ה עמו בכל פעולה ופעולה, ומבואר (שער הראשון

על כך מביאות להתרוממות הנפש, הקב"ה עמנו בכל אבר ואבר ובוה יבואר הפסוק (ירמיהו ב) "קודש ישראל ה'" עם ישראל חי בקדושה מתמדת, איך מגיעים לכך? ע"י שחיים כסדר עם הקב"ה ממש בדביקות של אלקי ישראל, אלקי ישראל היא ההכרה הברורה שלמרות שמלא כל הארץ כבודו ויש לו עולם כה גדול מ"מ רצונו שעם ישראל וכל יחיד בכלל ישראל יחיה בכל מעשה ומעשה - אלקי ישראל זה שאמר דוד (תהילים קיט) "חשבותי דרכי ואשיבה רגלי אל עדותיך" הרבה פעמים חשבתי ללכת לפה ולשם, אבל רגלי הולכיכוני לביהמדר"ר לא השכל, הרגלים עצמם ובוה גדולים אנו ממלאכים שיש בהם מדריגות מדריגות אבל ושכנתי בתוכם שהקב"ה יגור עמם וינעם לו במחיצתם, זה רק ישראל.

22 א"א ב"ב א"א

כאשר למדנו פרשת תרומה? האם הבנו כן את הפסוק "ושכנתי בתוכם"? האם אפשר לשבת ולדבר דברים בטלים לאחר שקוראים פרשה זו?!! הרי השכינה נמצאת כאן! אני מרומם יותר מכל דבר מרומם, יש לי את הדבר המרומם ביותר בעולם, מקום השראת השכינה נמצא בתוכי.

כשמסתבונים, הדבר מבחיל על הרעיון, חיים עם שיגרה, עושים, חולכים ומדברים, אך אין מתבוננים! חייב אני עושה ומדבר, אצל מי אני עומד ועושה? מה אני עושה? כשאני מדבר חיי זה כדיבור של הכתן לאורים ותומים! "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם"! הדבר נורא ואיום כשמסתבונים, וכמומיה שלאחר שמתבוננים - אי אפשר להבין אחרת: (ספר מחשבת מוסר, למון חרב שך זצ"ל, ח"ב עמ' רב).

27. כתוב "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", שהקב"ה צמצם את השכינה בבית זה. וביותר, שאמרו (מובא באלשיך חק) בתוכו לא נאמר, אלא "בתוכם", בתוכו של כל אחד ואחד. נמצא שהקב"ה צמצם את שכונתו בראש שלנו שגודלו כספח! הראש שלנו הוא מקדש! שם הוא מקום השכינה! האם כך פירשנו

לאור האמור לעיל, הדברים מתיישבים כעין חומר.

הלא האדם אמור להיות משכן קטן, וכשם שבמשכן נפגשים שני התחומים הללו - עבודת וקירבת ה' ולימוד התורה, כך במשכנו של האדם חייבים גם כן לבוא לידי ביטוי תחומים הללו. לפיכך גם מי שמוצא אפיקים שונים לעבודת ה' שלו, אף הוא אינו יכול להיפטר בלא תורה. יבואו כל ישראל ויתעסקו בארון כרי שיזכו כולם לתורה.

27

עבודת המשכן מקבילה לעבודת האדם

רבנו החיד"א (בספרו פני דוד עה"ת בפרשתו) מביא דמיון נפלא בהשוואה בין פרטי המשכן לבין העבודה הרוחנית הפרטית של כל אדם מישראל בכל הדורות.

פרטים אלו נלמדים מהפסוק: "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" אשר מחזק את משמעותה של קבלה זו. עשיית המקדש, או המשכן, תקבע את השראת השכינה "בתוכם", בתוככי ליבו של כל אדם.

במשכן עמד מזבח הנחושת, ועליו דלקה אש תמיד. הדבר בא להורות על ההתלהבות התמידית הרצויה בעבודת ה'. תפילות נרגשות, לימוד תורה בחשק רב ועשיית מצוות מתוך שמחה יוקדת.

על המזבח ירדה אש מן השמים, אולם עם זאת, מצוה להביא אש משלנו ולהזינה בעצים. ללמדך על יראת ה' אשר תלהט בקרבנו של כל איש ישראל והיא אש של גבוה, ומצוה להביא גם מן ההדיוט, להתעורר כארי בלבו לב טהור ולזכות עליו כל יצר ההוררים רעים.

על המזבח מקריבים קרבנות, מלשון קירבה. לרמוז לנו שמוטל גם עלינו לקרב בריות לתורה ולהאזיב עליהן את האמנה והמצוות.

בכל יום היה עולה כהן למזבח ומסיר את הדשן, כלומר, את האפר שהצטבר מאש הקרבנות. להורות שהיצר הרע פועל באדם ומעלה בו הרהורים רעים ומכניס בו מידות רעות. לכן, האדם חייב לחסום כנגדם ולהסירם מלבו מדי יום ביומו בעקביות ובמסירות.

28

בקודש הקודשים, שהוא המקום הפנימי ביותר, היה מונח ארון הברית ובתוכו לוחות הברית, לרמוז שישתדל האדם להשריש בלבו פנימה את התורה הקדושה ולהרבות בלימודה ככל יכולתו.

על הכפורת שעל ארון הברית ניצבו הכרובים, ופני פגיונות להם. לרמוז שמעשי האדם יהיו זכים ונקיים כמלאכים ובתינוקות שלא חטאו.

הכרובים פורשים את כנפיהם, להורות שישתדל האדם לסוכך בכנפיו על בני משפחתו, לנשברי לב ולתלמידים הרוצים לחסות בצל כנפיו, ללמדם, להשפיע עליהם טובה ולקדםם ברוחניות.

בארון הברית היו קבועים בדי הארון (המטות) שבאמצעותם נשאו אותו. הם רומזים לתומכי התורה ומורים לאדם שישתדל לתמוך בלומדי התורה ולסייע להם. בזכות מצוה זו יקויים בו הפסוק: "לא יסורו ממנו" (שמות כה טו), פסוק שנאמר על המוטות. משמעות הרמז היא, שגם לעתיד לבוא יהיה חלקו של תומך התורה צמוד לחלקם של הלומדים, והוא יזכה יחד עמם לעתיד לבוא בכל הטוב הצפון לצדיקים שהוא תמך בהם.

המנורה המאירה היא רמז למידות הנפש הנעלות. להאיר לעם בנועם המידות. ולהאיר נר ישראל בתורה ומצוות. שש נרותיה משני צידיה פונים אל הנר האמצעי, לרמוז שעל האדם לנקוט דרך אמצעית, בלי לנטות במידותיו לכיוון הקיצוני.

גם את המנורה מצוה לרשץ ולהיטיב את נרותיה. הדבר מורה שגם את המידות יש לזכך בעמל תמיד. לטהרם מכל סיג ופגם.

השולחן עמד לנוכח המנורה. מידותיו של האדם ניכרות ביתר-שאת בשבתו ליד שולחנו. שם נבחנים מידותיו ונימוסיו. הדבר אף בא לאותות לאדם למען יערוך שולחן לעמלי תורה ועניים מרודים יביא בית ויהיו על שולחנו. על השולחן ניצב לחם הפנים, לרמוז שגם לחמנו יהיה כולו קודש, לחם שהושג ביושר ובנקיות כפיים וראוי להגישו לפני ה'.

במשכן עמד מזבח הקטורת. ידועה העובדה שלא היו צריכים להתכשם בבשמים בכל שטחה של ירושלים, כי ניהוח הקטורת הגיע לכל מקום, והריחו בו עד ירחו. להורות שעל האדם לנהוג בשלמות המידות ובהתנהגות נאותה, עד שהכל יהנו ממנו, יתבשמו מריחו, יקלסוהו וישבחוהו. בזכות זאת הוא יקדש שם שמים בהליכותיו, ושם שמים יתאהב על ידו.

מי הכיור שימשו לרחצה ולטהרה. מכאן ילמד האדם שעליו להשפיע על זולתו חסד והטבה, טהרה וקדושה, שנמשלו למים חיים. על האדם להיות מקור טובה וברכה עבור הסובכים אותו.

בבית המקדש עמדו שני עמודים: יכין ובוועז. בא לרמוז לכל מבקש ה' שיהיו לו שני עמודים חזקים כנחושת ועיקרים גדולים ליישר ענייניו וכל מעייניו. האחד יכין - שלא יהיה מהיר ופזיז בשום דבר, כי פרי המהירות חרטה, ולכן יתישב בכל דבר, ויהיה הכל עם הכנת גוף ונפש בלי חיפזון ומהירות. כי כאשר יתישב האדם ויהיה מתון מתון קודם שידבר או יעשה שום דבר ביראת ה' על פניו ודאי כל דבריו ומעשיו יהיו מתוקנים לשם שמים. ובוועז - רמז שיאגור כעסו ותוקפו בו בקרבו. וזהו בו-עז, ולא יכעוס על זולתו ובני ביתו, אלא יכעס על עצמו אשר עוונותיו הטו אלה שיעשו נגד רצונו, וזהו פירוש נוסף: בו-עז, שהקושי שיבוא לו ידע כי הוא הגורם. או ירמוז שיהיה מלא תורה ואין עז אלא תורה וזהו בו-עז, שתדיר יחשוב בתורה אף כשהולך או מתעסק בצרכיו וכיוצא.

אם כה יעשה האדם וכך ינהג, הוא יהיה בעצמו מעין משכן להשראת השכינה, ויתקיים בו הפסוק: "ועשו לי מקדש - ושכנתי בתוכם". שפתים ישק! והדברים מאירים!

30

וכן תעשו! כך תנהג כך תעשה וכך תחיה!

ומעתה ודאי יתורצו השאלות ויתיישבו התמיהות הנ"ל, כיון שלא בכדי הסמיכה התורה את הפסוק "ככל אשר אני מראה אותך" וכו' לפסוק "ושכנתי בתוכם". כיון שהתורה באה ללמדנו בזה שנתבונן בעשיית המשכן הפרטית המונחת בתוכם בתוך כל לב של יהודי ויהיה זה לנו כדרך חיים אשר רק דרכה נצליח להקים ולשמר את אותו משכן פרטי שבתוכנו וודאי אם כן שאין ייתור בפסוק זה.

ולכן אף סיימה התורה בפסוק זה "וכן תעשו", בא הכתוב להורות לכל יהודי ויהודי, ראה את כל המקדש וכליו אשר ציוותה בהם התורה, וכן תעשו! כך תנהג וכך תחיה! כשם שהכרובים "פניהם איש אל אחיו" כך אתה תנהג ותתנהג עם אחיך שאר הבריות, במידות טובות. ובהנהגה הראויה בכל עניני בין אדם לחברו וכיוצא בזה כמבואר.

אל לו לאדם להתנער מאחריות ולחיות חיים שטחיים, מבלי להתבונן אל פנימיותו ובלא לגעת בעומק עבודת שכלול וטיפוח המשכן שבתוכו, שהרי מציאות חייו מוכיחה מיניה וביה שאינו אדם שיטחי אלא אדם יסודי, ומעמיק בעשייה ובמחשבה מאוד, ולעיתים אף להפליא. אלא שכנראה בוחר האדם לפי נטיות ליבו היכן להשקיע את מרצו ומחשבתו והיכן לא.

חיי

תרומה

משה

דיא

וזוה יבואר דברי רש"י כי הוקשה לו, איך אפשר לישראל לעשות מקדש, הלא הקדושה בא משמים, על כן כתב העצה שיעשה לשמי בית קדושה, שיעשו כל מעשה בית שלו לשמי, ועל ידי זה יוכלו להמשיך שפע קדושה ממרומים. וזה שכתב רש"י ועשו לשמי בית קדושה, שיעשו כל מעשיהם לשמי שימשיכו קדושה שישרה הקב"ה שכינתו בתוך הבית, ולכן אמרו ושכנתי בתוכם בתוך כל אחד ואחד, היינו בכלל בית אשר יקדישו לשמי יהא שם השראת השכינה

ר' ב"ג

The classic commentators all address these questions, and each of them interprets these pesukim in a way that is different from their simple translation. Commenting on the word "li - for Me" that appears in both these pesukim, Rashi interprets them as "for My sake." Onkelos chooses to translate this word simply as "to Me" in both instances where it appears, whereas the Targum Yonasan translates it differently each

time it appears. In the first pasuk it is translated, "They must take a donation to Me," whereas in the second pasuk it is translated, "They must make a Sanctuary for My sake." Why does Targum Yonasan translate these same words in two different ways, and not consistently, as either Rashi or Onkelos translates them?

In order to resolve all of these questions it is important to note that the simple meaning of the word "li" is "to Me," as Onkelos translates it. That explains why Targum Yonasan also translates it as "to Me" in the first pasuk. We suggest that he questioned the reappearance of this word in the second pasuk. Since the donations called for in the first pasuk were earmarked for the construction of the Mishkan and were to be given "to Me," it is obvious that the Mishkan was to be constructed for that purpose, and there would be no need to repeat the word "li" again. The fact that it does repeat the word indicates a new intention and not the same meaning as it had in the first pasuk. What purpose does the word "li" serve in the second pasuk? The Torah could have stated, "Make a sanctuary," without including the word "li." Therefore, Targum Yonasan translates the second "li" as "for My sake," meaning that the act of constructing the Mishkan must be performed with the intent that it be for Hashem's sake.

Having established this, we can postulate that Rashi, too, interpreted the pesukim just as Targum Yonasan did, but he took his interpretation a step further. Once we know that the second "li" means "for My sake," we must go back and reinterpret the first "li" to mean "for My sake" as well. This leaves us with only the translations of Onkelos to understand. In light of our explanation, we must ask: Why did he render the word "li" in both pesukim as simply "to Me"?

The Minor Sanctuary

Let us consider a novel explanation of the approach of Targum Onkelos: Perhaps he understood the second pasuk—"They must make a Sanctuary for Me"—as referring to something other than the Mishkan or the Beis Hamikdash. The construction of those Sanctuaries was addressed in the earlier pesukim. This pasuk, then, is concerned with the establishment of additional sanctuaries, besides the Mishkan and Beis Hamikdash, sanctuaries that would function as bases for the Shechinah even during periods when there is no Mishkan or Beis Hamikdash. The word "mikdash" can refer to shuls and batei medrash, just as Chazal (Megillah 29a) interpreted the pesukim (Yechezkel 11:16), "I will be a minor sanctuary in the lands to which they have come," and (Tehillim 90:1), "Hashem, You have been a home for us in every generation," as referring to the shuls and batei medrash in Bavel and elsewhere.³ It is for this reason that the pasuk

commands us to build a mikdash, not a mishkan. The word "mikdash" refers to shuls, while the word "mishkan" does not.

Synagogues and batei medrash maintain the Presence of the Shechinah among us while we are in exile and lack the Beis Hamikdash,⁴ as explained in Sefer Habatim (unit Beis Hamikdash, ch. 8). Therefore, they carry the title of "minor sanctuary." In Sefer Toras Haminchah (Parshas Pikudei, essay #34) it is explained that the "permanent address" of the Shechinah is the Beis Hamikdash, even after the building itself is destroyed. As Chazal testify (Shemos Rabbah 2:2), "The Shechinah has never budged from the Western Wall." Nevertheless, the light of the Shechinah stretches from there to all the shuls and batei medrash in the world.⁵ The sanctity pervading these edifices comes from one central source—the Shechinah in the Beis Hamikdash.

When the third Beis Hamikdash will be built (may it happen in our times), it will include the sanctity of every synagogue and beis medrash that has existed throughout our long exile. Dovid Hamelech proclaimed (Tehillim 122:1-3), "I was gladdened when they told me, 'Let us go to the House of Hashem.' Our feet stood in your gates. O Yerushalayim, the fully built Yerushalayim, like a city whose [parts] fit together in harmony." These pesukim tell us that as Dovid Hamelech walked to a shul he was filled with joy as fully as if he were walking to the Beis Hamikdash that would be built in the future. The Maharsha (comment to Megillah 29b) explains that this follows Chazal's teaching that the shuls and batei medrash of today will become part and parcel of the Beis Hamikdash in the future.

בתי כנסיות ובתי מדרשות חשובים בבית המקדש

[א] כמעלת בניית ושיבת בתי כנסיות, בא וראה מה שכתב הרמב"ן סוף פרשת בא (וי-טו) וז"ל, וכוונת כל המצוות שנאמין באלקינו ונודה אלין שהוא בראנו, והיא כוונת היצירה, שאין לנו טעם אחר ביצירה הראשונה, ואין א-ל עליון הפך בתחתונים מלבד שידע האדם ויודה לאלקיו שבראו, וכוונת רוממות הקול בתפלות, וכוונת בתי הכנסיות וזכות תפילת הרבים, וזה שיהיה לבני אדם מקום יתקבצו ויודו לא-ל שבראם והמציאם ויפריסמו זה ויאמרו לפניו בריותיך אנחנו וכו', עכ"ל.

וכתב ר' שמואל מרושינא (קדמון) עה"פ "מה טרבו אהליך יעקב משכנתך ישראל" (במדבר כד-ה) וז"ל, בתי תפלה שעוסקים בדברי תורה, שהן נטויין כנחלים מרוב מימיהם וכו'. אלו בתי כנסיות של כל העולם ושמו של הקב"ה שוכן בתוכם שני "אשר אני שכן בתוכה" (במדבר לה-לד), ואומר "השוכן אתם בתוך שטאתם" (ויקרא טו-טז), עכ"ל.

ובפ"י צידור המור' כתב וז"ל, ואמר משכנותיך ישראל לרמוז להם שעתידים ליחבר ולתת משכן בעונם [לפי שהם משכון עליכם וחרבנן כפרה על הנפשות], ועם כל זה הם נקראים משכנות, לפי שהשינה שורה בהם, כאומרם אע"פ שהם שוממים, בקדושתם הם עומדים, עכ"ל.

כתב ה'ספורנו' (סוף פרשת בהר כו-כז), כי בזמנינו שביט המקדש חרב ובטל, הני כ"בתי כנסיות משמשים לנו תמורתו, והם במקום בית המקדש. ומה שאמרה תורה ומקדשי תיראו, אלו הם המקומות המקודשים בכלות שהם בתי כנסיות ובתי מדרשות אף על פי שחרב בית המקדש, כאמרו (יהוה א-יטו) "ואהי להם למקדש מעט", ואמרו ז"ל (מגילה כט ע"א), אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות.

וכן נפסק להלכה בשו"ת מהרי"ק (סימן קסא), כי בית הכנסת יש בו קדושת בית המקדש. ובשו"ת הרי"ש (סימן קת"ח) כתב, "מעט הוטר החמדי היה כופר נפשותינו לכלה ולהתם חטאת בעבודתנו, לא עובנו אלקינו השאיר לנו אחריו ברכה עבודה שבלב זו תפלה, ומעת גלה כבוד מבית קדשינו ותפארתנו, הנה בית תפלה יקרא מקדש מעט ונאספו שמה נדיבי עם אלקי אברהם לתת כבוד לשמו ונקדש בכבודו, לקיים מה שנאמר ונקדשתי בתוך בני ישראל".

והאזהרה "ח הק' כתב (בראשית מו-ד), כי בית הכנסת הוא מקום מיוחד ומיוחד להשראת השכינה יותר מבמקום אחר.⁴ ובינונים מגדים' (פרשת בלק), כתב כי בקדושת בית הכנסת יש מעלה גדולה להכשיר את הבאים בה למעלת רוח הקודש ואף ליושבים בחוצה לארץ.

This explains why Onkelos explains the pasuk, "They must make a Sanctuary for Me," by translating the second "li" just as he translated the first "li" as "to Me." In this way he emphasizes that not only are the Mishkan and Beis Hamikdash designated "Hashem," to the exclusion of anyone else, but also the "minor sanctuaries," the shuls and batei medrash, provide a similar home for sanctity. The fact that the shuls and batei medrash are alluded to in the Torah is what gives them their ability to endure.⁶

This, then, is the meaning of the pasuk, "I will dwell among them," in the plural form. Since the word "mikdash" in this pasuk refers to the "minor sanctuaries"—the shuls and batei medrash—it refers to a multitude of structures.⁷ As long as we fulfill the condition of constructing it "to Me," for Hashem's sake, we will merit to experience the vital aspect of "I will dwell among them." The Shechinah will dwell in each and every shul and beis medrash.

In light of this explanation we can understand how vital it is to make sure that our sacred yeshivos and batei medrash be insulated from outside influences and that they remain bastions of holiness that are used exclusively for Torah study and prayer. In this way—and only in this way—the Shechinah will dwell in these edifices, and those who learn in these institutions will succeed in becoming another link in the tradition of Torah study. Then, when the third Beis Hamikdash is built, the sanctity of these yeshivos will be incorporated into that glorious, eternal edifice.

4. This concept is found in the Zohar (Parshas Naso, p. 126a): "Make a sanctuary (mikdash) for Me"—every synagogue in the world is called "mikdash." The Sefer Ramasayim Tzofim (#5) cites the Sefer Bamidbar (#92), stating that, "Wherever the Torah uses the term 'li'; it refers to something that lasts eternally." Now, this term is used regarding the Beis Hamikdash, and yet the Beis Hamikdash no longer exists. However, the synagogues and batei medrash perpetuate the existence of the Beis Hamikdash throughout all generations.

5. Chazal state (Shemos Rabbah 2:2): "The same applies to the Shechinah. Even though its permanent location is in the Beis Hamikdash and it has never left that site, it sends its 'rays' out to all the shuls and batei medrash [in the world], as long as they are constructed and utilized in a manner deserving of the Shechinah's Presence. To ensure this, the shul should be constructed such that its windows face the site of the Beis Hamikdash. Also, the people using the shul must daven with full concentration and wholeheartedly. They must be anxious to come to the shul, and while inside they must display great love for Hashem."

דוד המלך ע"ה היה כאמור דמות מופת של מי שהתקדש כל כך עד שהפך למקדש חי, אולם במידה מסויימת, כך היא המידה בצדיקים שבכל הדורות.

למולנו ניצבים הדברים המפורשים שכתב ה"ספורנו", על הפסוק (ויקרא כו יב): "והתהלכתי בתוכם":

ענין המתהלך הוא ההולך אנה ואנה לא אל מקום אחר בלבד. אמר אם כן, אהלך בתוכם, כי לא אל מקום אחד בלבד ירד שפע הכבוד כמו שהיה במשכן ובמקדש, באמרו: "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם". כלומר בזה האופן ובאותו המקום בלבד אשכון בתוכם, ובאר זה באמרו: "אשר אועד לך שמה ונועדתי שמה לבני ישראל", אבל אהלך בתוכם, ויראה כבודי בכל מקום שתהיו שם, כי אמנם כל מקום שהיו שם צדיקי הדור הוא קרוש משכני עליון שבו תשלם בונתי.

דברים חוצבי להבות כתב בענין זה בהרחבה רבה בדרשות הר"ן (הדרוש השמיני):

שאינן ספק שראוי שנאמין שכמו שבזמן שבית המקדש קיים, היה המעון ההוא המקודש, מקום מוכן לחול שפע הנבואה והחכמה, עד שבאמצעות המקום ההוא היה שופע על כל ישראל, כן ראוי שיהיו הנביאים והחסידיים מוכנים לקבל [שפע] החכמה והנבואה, עד שבאמצעותם יושפע השפע ההוא על המוכנים לכל בני דורם לכך, וגם אם לא ישתתפו עמהם, אבל מצד הימצאם בדורם, שהם עצמם כמו המקדש המקורש.

לאור זאת מבאר הר"ן (שם) גם את ענין ההשתתפות על קברי הצדיקים: ...ולא בחייהם בלבד כי גם אחרי מותם, מקומות קברותיהן ראויין להמצא השפע שם בצד מן הצדדים. כי עצמותיהם אשר כבר היו כלים לחול עליהם השפע האלקי, עדיין נשאר בהם מן המעלה והכבוד שישפיק לכוונת בזה. ומפני זה אמרו רז"ל (סוטה לז, ב) שראוי להשתטח על קברי הצדיקים ולהתפלל שם.

כי התפלה במקום ההוא תהיה רצויה יותר, להמצא שם גופות אשר חל עליהם כבר השפע האלוקי...

בעין זאת כתב ה"מסילת ישרים" (פרק כו) בביאור מידת הקדושה, בין שאר השבחים שכתב אודות האיש הקדוש:

והנה איש כזה הוא עצמו נחשב כמשכן, במקדש וכמזבח, וכמאמרם ז"ל (בראשית רבה טז, טו): "...האבות הן הן המרכבה", וכן אמרו: הצדיקים הן הן המרכבה, כי השכינה שורה עליהם כמו שהיתה במקדש.

(והשוה לזה גם הדברים הנשגבים שכתב הב"ח, אורח חיים סימן מז).

ומה נפלאו הדברים שכתב ה"חתם סופר" (ורשות, חלק ב, עמוד שנו) כי צנה עמדה להתפלל בשילה בסמוך למקומו של עלי הכהן, ואף על פי שעל ידי זה עלי נאלץ לעמוד, בהתאם להלכה שאסור לשבת בתוך ד' אמות של המתפלל, מכל מקום עשתה כן:

כי זה הוא סגולה נפלאה שתקבל התפילה ביותר, בעומדו סמוך לאיש צדיק... טוב לצדיק טוב לשכנו.

(וראה גם דבריו בהגהותיו לשלחן ערוך, "אורח חיים", סימן קב, בענין זה).

To a certain extent, a Jewish home is even holier than a shul, as the Kedushas Levi writes. In shuls, we perform Rabbinic commandments, such as communal prayer, while in the home we perform Torah commandments such as mezuzah and hachnassas orchim (welcoming guests).

Perhaps this is the meaning of the pasuk אשר אהל אהל שלו אהל אהל — "And he abandoned the Mishkan in Shilo, the tent wherein He dwells with man." Although the Beis HaMikdash has been destroyed, and the Shechinah no longer dwells in Shilo or Yerushalayim as it once did, it still dwells among us in our homes, shuls, and yeshivos, and in the heart of every Jew who dedicates himself to Hashem's service, by supporting the pillars of Torah, Prayer, and Kindness.

39 זהו סוגיא חשובה ונפלאה עד מאוד. העולם שלנו הוא עגול. מה ההבדל בין עיגול לקו? עיגול מתעגל ומתעגל ולא מגיע לשום מקום. הקו מתקדם קדימה.

מי שחי את העולם הזה, הוא מתעגל, מתעגל, אוכל ושותה, בונה בניינים, קונה לעצמו עוד רכוש גשמי, עד שלבסוף נקבר בתוך העיגול הזה, לעולם הוא לא יצא ממנו.

מה שאין כן העולם העליון, הוא נקרא "שיעור קומה", צורת אדם. שם נשמת האדם מטפסת כביכול מהרגליים אל הלב, מהלב אל הראש, וכן הלאה והלאה.

טמון כאן סוד גדול. כשאומרים "צדיק וישר הוא", כולם מבינים ש"ישר" בא לאפוקי עקום. זה לא נכון! כוונת הכתוב: ישר ולא עגול. זה מה שנקרא "שיעור קומה".

ואמנם לעולם הזה אין שיעור קומה, אך לתורה הקדושה יש שיעור קומה, וכן לאדם עצמו יש שיעור קומה. אדם יכול לגדול, לעלות ולעלות, בלי גבול ומדה.

מאיידן, ההבדל קיים גם לצד ההפוך: מי שחי בתוך עיגוליות - גם אינו יכול לרדת. אבל מי שיש לו שיעור קומה, יכול לעלות עד השמים, ויכול לרדת עד התהום, להתדרדר עד הגהינם. זה מה שאמרו להמן זרש אשתו וכל חכמיו: "אומה זו משולה לעפר ומשולה לכוכבים. כשהן יורדין - יורדין עד עפר, וכשהן עולין - עולין עד לכוכבים" (מגילה טו ע"א). אנחנו עולים ויורדים, לא מתעגלים.

לעתיד לבוא נזכה למעלת העיגול והיושר יחדיו

בענין זה שמעתי רעיון נפלא מהגאון ר' אביגדור מילר שליטא [זצ"ל] שלעתיד לבוא תהיה המעלה של העיגול יחד עם המעלה של היושר.

אמרו חז"ל: "עתיד הקדוש ברוך הוא לעשות מחול לצדיקים, והוא יושב ביניהם בגן עדן" (תענית לא ע"א).

ההבדל בין מחול שרוקדים בעיגול לבין ריקוד בקו ישר הוא, שבעיגול רוקדים ורוקדים לעד, לעולמי עולמים, אף פעם לא מפסיקים. משא"כ כשרוקדים ישר, רוקדים ורוקדים עד שמגיעים לים ואז מפסיקים. זו מעלתו המיוחדת של העיגול, שמתעגלים לעד ולנצח נצחים.

אך בריקוד בעיגול ישנו גם חסרון. אמנם הריקוד הוא לעולם, אבל סוף כל סוף רואים כל הזמן את אותו דבר, לא מגיע להישגים חדשים. משא"כ כשרוקדים

בקו ישר, מתקדמים הלאה ומגיעים להישגים חדשים. נמצא, שעיגול יש לו מעלה, אך גם חסרון.

לכן אמרו חז"ל, "וכל אחד ואחד מראה באצבעו, שנאמר (ישעיה כה, ט) 'ואמר ביום ההוא הנה אלקינו זה קוינו לו ויושיענו, זה ה' קוינו לו נגילה ונשמחה בישועתו'", וכשנדקדק בלשון הפסוק נראה שבפעם ראשונה כתוב "הנה אלוקינו זה", שם אלקים, ופעם שניה כתוב "זה ה'", שם המפורש.

כלומר, מצד אחד תהיה המעלה של העיגול, שהמחול ימשך לעולם, עד אין סוף, אבל החסרון של העיגול, שהדברים חוזרים על עצמם שוב ושוב - לא יהיה שם, אלא כל פעם יתגלה רובד נוסף גילוי שלו יתברך, יותר עמוק ויותר עמוק, עד לעולם ולעולמי עולמים.

OUR SAGES TELL US THAT THERE IS A CELESTIAL BEIS HaMikdash in Heaven, directly above the physical Beis HaMikdash here on earth.²⁶⁶ When the Beis HaMikdash on earth was destroyed, the Beis HaMikdash in Heaven was destroyed along with it. Over the course of the generations, the Heavenly Beis HaMikdash is slowly being rebuilt, brick by brick, by the Torah and mitzvos of Bnei Yisrael. When it is at last complete, it will finally be revealed, and descend as a fiery edifice.²⁶⁷ Rebbe Naftali of Ropshitz writes as follows:

"Rebuild it (Yerushalayim) soon and in our days, as a permanent structure."²⁶⁸ In Hebrew, the prefix of the letter "ב" can mean either "in" or "with." Therefore, we can interpret this prayer to mean "Rebuild it with our days." Hashem rebuilds the Beis HaMikdash out of the days of Bnei Yisrael. With each day that a Jew serves Hashem, he furthers the construction of Yerushalayim and the Beis HaMikdash. Some build an entire row of

ובזה יש לפרש עוד, ועשו לי מקדש, דקאי על המקדש השלישי, שהקנייה מתחנן אל בני ישראל, נא תבנו לי מקדש השלישי על ידי מעשיכם, כדי שאוכל לשכון בתוכם צמורה, ונא לינין גואל צמורה צמינו למן. (תשר"מ)